

Sveriges Kommuner och Regioners synpunkter på behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) välkomnar kommissionens förslag till ny gemensam jordbrukspolitik som ger ett större nationellt handlingsutrymme att välja vilka och hur många åtgärder som ska ingå i de nationella programmen. Detta innebär att det finns större möjlighet att utforma ett mer riktat program med färre åtgärder. En allomfattande jordbrukspolitik är inte önskvärd, framför allt då det skapar oklara överlappningar gentemot andra politikområden så som sammanhållningspolitiken, den nationella landsbygdspolitiken och den regionala tillväxtpolitiken.

SKR delar regeringens ambition att eftersträva förenkling och effektiv användning av medel. Insatser som ska finansieras genom den gemensamma jordbrukspolitiken behöver synkas och komplettera insatser som görs i andra politikområden, inte överlappa.

Med detta som utgångspunkt anser SKR att den framtida jordbrukspolitiken bör fokusera på specifika och riktade insatser för jordbruket. Insatser som syftar till att stärka landsbygdens attraktivitet, kompetensförsörjning, företagande utöver jordbruket och digital infrastruktur bör hanteras inom ramen för den nationella landsbygdspolitiken alternativt att den regionala tillväxtpolitiken förstärks med ett tydligt landsbygdsperspektiv.

Sedan nuvarande programperiod påbörjades har riksdagen antagit en landsbygdsproposition, vilket resulterat i en sammanhållen nationell landsbygdspolitik. Samtliga län har dessutom bildat region, vilket betyder att Sverige för första gången sedan slutet av 1990-talet har en enhetlig regional nivå med ansvar för tillväxt och utveckling i länen. Som SKR tidigare framhållit i vårt ställningstagande från 2019* menar vi att landsbygdsutveckling bör ses som en del av det regionala utvecklingsarbetet i länen. Den nationella landsbygdspolitiken måste därför samordnas med den regionala tillväxtpolitiken, med den nya nationella strategin för hållbar regional utveckling som gemensamt ramverk. Landsbygdsperspektivet bör också tydliggöras i regionernas utvecklingsuppdrag.

Utbyggnaden av bredband är en avgörande utvecklingsfråga för kommuner och regioner och hos våra medlemmar finns också en god kunskap om lokala och regionala behov. SKR har tidigare påtalat att vi stödjer förslaget om att investeringar i bredbandsutbyggnad bör göras via den stödstruktur som byggs upp nationellt av Post- och Telestyrelsen, PTS. Regionerna har idag i uppdrag att i dialog med kommunerna hålla samman prioriteringen av bredbandsinvesteringar i respektive län. Detta

arbetssätt innebär att den regionala kompetensen tas tillvara och det är en av anledningarna till att regionernas ansvar som bredbandskoordinatorer förlängs.

Tillväxtverket har idag i uppdrag att främja tillgängligheten till kommersiell och viss offentlig service för företag och medborgare i servicelesa områden, ett arbete som sker i samverkan med länsstyrelser, regioner och kommuner. Vad gäller kommersiell och offentlig service föreslår SKR att dessa insatser plockas ur Jordbruksfonden och att Tillväxtverkets uppdrag och finansiering för ändamålet istället stärks. Dessa båda förslag rörande bredband och service på landsbygden överensstämmer med sättet på vilket medlen av allt att döma kommer att hanteras under förlängningsåren av nuvarande Landsbygdsprogram.

Enligt samma logik bör man överväga om innovationssatsningen EIP Agri bör hanteras inom ramen för den nationella innovationsmyndigheten Vinnovas ansvarsområde, istället för Jordbruksverkets. Många innovationssatningar inom lantbruket sker i skärningspunkten med andra discipliner som exempelvis digitalisering och automatisering. Med ett huvudansvar hos Vinnova kan insatser hållas samman och växlas upp.

I den promemoria som regeringskansliet har skickat ut, ser vi en risk för överlappande insatser inom det som benämns ”Allmänt mål 3 - Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden”, ”5.5.2 Stärkt affärsmässighet på landsbygden” och det särskilda målet 8 att ”Främja sysselsättning, tillväxt, jämställdhet, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk”. Vi delar analysen att det finns behov av utbildning i företagande bl.a. inom upplevelseturism och annan besöksnäring. Vi tror också att ett mer diversifierat näringsliv på landsbygderna kan bidra till att minska sårbarheten för orter med få arbetsgivare och liten mångfald i näringslivet. Regelförenklingar är fortsatt viktiga för att underlätta företagandet. Detta är dock insatser som bör kunna rymmas inom ramen för den nationella landsbygdspolitiken och Tillväxtverkets uppdrag att samordna densamma.

Digitalisering har en central roll i att skapa hållbar regional tillväxt och potential för att minska geografins betydelse, skapa inkludering, god tillgänglighet och möjligheten att bo och driva konkurrenskraftiga företag i hela landet. Tillväxtverket genomför som en del av landsbygdsuppdraget insatser inom digitalisering särskilt riktade till små och medelstora företag på landsbygderna. Insatserna syftar till att stärka näringsliv och företagande, oavsett bransch. Regionerna har i uppdrag att vara s.k. digitaliseringskoordinatorer. De ska främja användningen av digitala arbetssätt, verktyg och tjänster. Deras arbete ska också bidra till strategisk samverkan mellan relevanta aktörer inom digitalisering och därmed främja regional tillväxt. Vi menar att regeringen bör utnyttja de befintliga strukturer som Tillväxtverket och regionerna har byggt upp för arbetet med att främja digitalisering på landsbygden. Parallella insatser och finansieringskällor riskerar att göra arbetet mer ineffektivt och svårnavigerat.

I promemorian lyfts den låga utbildningsnivån på landsbygden särskilt. Man konstaterar att landsbygdskommuner har en lägre andel av befolkningen som läst vidare efter gymnasiet och att detta präglar såväl karaktären på de arbetstillfällena som finns kvar där som de jobb som skapas. Bristen på kompetens är ett stort hinder för företagens utveckling och tillväxt. SKR delar problembeskrivningen, men menar att detta snarare bör adresseras inom ramen för den nationella landsbygdspolitiken än EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

SKR understödjer regeringens ambition att låta den gemensamma jordbrukspolitikens ses som ett verktyg för att genomföra den nationella livsmedelsstrategin. Därigenom kan fokus läggas på att öka livsmedelsproduktionen och att stärka sektorns konkurrenskraft liksom att verka för att relevanta miljömål nås.

Att ställa om mot ett mer hållbart jordbruk är centralt. Verktyg såsom miljöinvesteringar, miljöersättningar, ersättningar för ekologisk produktion, kompensationsstöd, djurvälståndersättningar är viktiga för att klara omställningen och bör fortsatt prioriteras inom den gemensamma jordbrukspolitikens. Sektorns miljöbelastning på mark, luft och vatten behöver minska. Gräsmarker behöver bevaras för att behålla biologisk mångfald och skapa förutsättningar för ökad kolinlagring i jordbruksmark.

Klimatförändringarna riskerar också att förändra produktionsförutsättningarna för jordbruket, vilket kommer att påverka vad vi kan odla, hur vi kan odla och var vi kan odla. Denna osäkerhet inför framtida produktion måste mötas med ökad kunskap, innovation och nya och motståndskraftiga produktionsmetoder.

En liten andel av jordbruksfonden ska enligt förslaget fortsatt finansiera lokalt ledd utveckling genom Leader-metoden. Leader-metoden kan med fördel utvecklas för att fånga upp det ideella engagemanget som finns på landsbygden. Att bidra till att utveckla attraktiva landsbygder och livaktiga civilsamhällen blir fortsatt viktiga insatser inom LLU. Det är dock viktigt att skapa synergier till övrigt utvecklingsarbete i länen, bl.a. i relation till regionernas regionala utvecklingsstrategier. SKR delar regeringkansliets bedömning att sådana insatser kan finansieras via Jordbruksfonden och att en flerfonderskonstruktion inte är nödvändig.

Sveriges Kommuner och Regioner

Staffan Isling

Gunilla Glasare